

Inleiding

Het Zeeuws Deltaplan Zoet Water (ZDZW) is opgesteld en vastgesteld in 2021. De looptijd van dit plan is 6 jaar. Deze rapportage betreft de voortgang van het uitvoeringsprogramma van het ZDZW (2024).

Deze Voorgangsrapportage bevat de volgende elementen

- ZDZW in het kort
- Resultaten uitvoeringsprogramma ZDZW
- Evaluatie en vervolg

ZDZW in het kort

Achtergrond ZDZW

Het **doel** van het Zeeuws Deltaplan Zoet Water volgt de nationale doelstelling: *Zeeland is in 2050 weerbaar tegen zoetwatertekorten*. Een integrale aanpak, over sectorale thema's heen en in samenhang met beleid en programma's zoals het nationale Deltaprogramma Zoetwater, de Gebiedsagenda Zuidwestelijke Delta 2050 en de Klimaatadaptatiestrategie Zeeland staat centraal. Het Zeeuws Deltaplan Zoet Water heeft verder concrete raakvlakken met het Programma Natuur, het Programma Volhoudbare landbouw, het Masterplan 'Zoet water voor Zeeland', de Regionale Energiestrategie en de Omgevingsvisies- en plannen.

Probleemstelling en vraagstelling ZWZD

Zoetwater beschikbaarheid zal afnemen in de huidige situatie door enerzijds toenemende zeespiegelstijging (zout water instroom) en verminderde zoetwater aanvoer uit de rivieren. In het ZDZW zijn op hoofdlijnen maatregelen beschreven die zoetwaterbeschikbaarheid vergroten en deze zijn in meer detail uitgewerkt in de uitvoeringsparagraaf.

Leidende principes en maatregelen

Een 7-tal uitgangspunten worden gebruikt om maatregelen in het ZDZW in te kaderen; dat zijn 1) Een gezond ecosysteem als basis, 2. Doelmatig gebruik en beheer, 3. Functie volgt water, 4. Ruimte voor flexibiliteit en adaptatie, 5. Blick op nabije toekomst in het besef van de verre toekomst 6. Gebiedsgericht samenwerken en 7. Samen leren om samen beter te beheren

De (te nemen) maatregelen vallen dan in de volgende categorieën : Zuinig omgaan met water, water langer vasthouden (inclusief een versterking van de bodem), water opslaan, water hergebruiken, water aanvoeren, gebiedsfunctie wijzigen n.a.v. beschikbare water.

Uitvoeringsprogramma

In het ZDZW zijn hoofdlijnen van het uitvoeringsprogramma vastgelegd. Deze hoofdlijnen betreffen de governance/organisatie, basis op orde, zuinig gebruik van water, water vasthouden, water bergen, water hergebruiken, aanvoer van water.

Resultaten uitvoeringsprogramma

Hieronder staan een aantal belangrijke resultaten die samenhangen met de hoofdlijnen van het uitvoeringsprogramma. Voor een volledig overzicht van de lopende projecten in deze categorieën verwijs in naar de bijlage (een (PDF) excellijst met lopende projecten).

Organisatie en uitvoeringskracht

Er is additionele zijn op bestuurlijk en ambtelijk niveau diverse acties ondernomen:

- Het onderwerp beschikbaarheid van zoet water is met meer focus op de kaart gezet, mede door het starten van een bestuurlijk overleg zoet water in Q1 2024. In dit overleg zijn de sectoren natuur, landbouw en industrie, de provincie, het waterschap, Evides en de VZG vertegenwoordigd. In dit overleg zitten de belangrijkste stakeholders m.b.t. zoetwaterbeschikbaarheid samen waardoor focus en oplossingsgerichte aanpak wordt geformuleerd.
- Verder is de focus versterkt door additionele inzet door de Provincie en ook is een Uitvoeringsregisseur zoet water aangesteld. Dit is een functie die door drie partijen (het waterschap, de provincie en ZLTO) is gecreëerd voor een periode van 3 jaar, startend in Q3 2024 en zal zich inzetten in de uitvoering (tot op het erf) van projecten m.b.t. zoet water management, zoet water beschikbaarheid.

Gebiedsgerichte aanpak

- Gebiedsgerichte aanpak/samenwerking is in gang gezet, mede door het verder uitbouwen van bovenstaand genoemd kennisnetwerk. Een goed voorbeeld hiervan is het living lab Schouwen-Duiveland en ook de aanpak in het Grenspark Groot Saeftinghe (o.a. de zout zoet stuw testen). De detail projecten zijn te vinden in de bijlage.

Kennismanagement

- Een kennisnetwerk tussen ondernemers, gemeenten en provincie wordt versterkt met als doel om de goede ideeën op erf niveau te krijgen en ook goede ideeën van ondernemers breder te trekken naar andere gemeenten en provincie (kennis delen). Hiermee is een start gemaakt.
- Ook worden meerdere projecten in samenwerking met de HZ, en ook de universiteit van Gent uitgevoerd.

Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG)

Een aantal grotere (financiële) initiatieven uit het ZDZW zijn ingediend als koplopersmaatregel voor een subsidie vanuit het NPLG (het transitiefonds). Dit zijn:

1. Zoetwatervoorziening Reimerswaal
2. Peil gestuurde drainage (subsidie pakket)
3. Real time meetnetwerk (zout en nitraat)
4. Plaatsen van zoet/zout stuwen, verondiepen sloten en een het maken van een verbeterde rekentool voor het maken van nieuwe peilbesluiten
5. Relatie stikstof en zoetwater beschikbaarheid in de landbouw

Deze projecten werden uitgewerkt begin 2024 in de verwachting van beschikbaarheid van steun uit het transitie fonds (NPLG) en deels uit het ZDZW. Project 2 tot en met 5 zijn door de betrokken partijen in het NPLG goedgekeurd en zijn vervolgens door de tweede kamer (voorjaarsnota) ook goedgekeurd. Een uitspraak van de 1^e kamer hierover wordt verwacht begin juli 2024. Indien dat positief is kan dit jaar een bedrag van 3.45 miljoen euro beschikbaar gesteld worden vanuit het Rijk voor de projecten zoet water.

De 5 projecten worden hieronder in meer detail besproken.

1. De zoetwatervoorziening Reimerswaal behoort niet tot de projecten die vanuit het rijk binnen het NPLG gesubsidieerd zullen worden. Een ruwe schatting van de implementatie kosten van dit project betreft 40 miljoen euro en is daarmee onuitvoerbaar gegeven de nu

beschikbare fondsen. Financiering (voor de implementatie) zal hier gezocht moeten worden bij het Rijk. Een aandachtspunt bij een mogelijke uitvoering van dit project is een verwachte kostenverhoging van water op deze locatie (exploitatie kosten).

2. Rondom peil gestuurde drainage (water vasthouden en beschikbaar maken op het moment dat het nodig is) wordt de analyse uitgevoerd wat er nodig is om agrariërs te overtuigen en motiveren tot het gebruik van deze techniek. Vervolgens zal hiervoor een subsidie worden opgezet (indien dan ook voldoende fondsen daarvoor aanwezig zijn).
3. Het real time meetnetwerk wordt als pilot uitgevoerd in Grenspark Groot Saeftinghe, in samenhang met het plaatsen van de zoet/zout stuwen. De afgelopen jaren en nu nog steeds wordt er veel data gegenereerd over het oppervlaktewatersysteem in geheel Zeeland om vast te stellen waar in het watersysteem het water zoet, brak of zout is. Deze data gaan we de komende tijd analyseren en koppelen met andere beschikbare data, om te komen tot oplossingen op lokaal niveau.
4. Gekoppeld aan dit onder 3 genoemde traject worden een drietal zoete stuwen (actief het zoete water afvoeren i.p.v. het zoete water) geplaatst waar een monitoringsprotocol aan is gekoppeld. Uit deze monitoring moet blijken of het principe werkt en of we dit soort type stuwen elders in Zeeland kunnen plaatsen. Het voornemen is om na de pilot in GGS (die gefinancierd wordt uit het ZDZW) dit initiatief uit te breiden over heel Zeeland. Voor de volgende fase (uitbreiding naar geheel Zeeland) worden fondsen voor gezocht.
5. Ook het project 'Relatie stikstof en zoetwater beschikbaarheid in de landbouw' wordt gefinancierd vanuit het ZDZW. Dit onderzoek (met een looptijd van 3 jaar) vindt plaats op de proefboerderij de Rusthoeve. Het doel is hier aangeven hoe verbeterde zoetwater beschikbaarheid leidt tot minder watergebruik voor een goede opbrengst en minder bodemoverschot (en dus minder stikstofgift van het gewas). Dit project heeft een duidelijke link met nitraat uitspoeling naar oppervlakte water (KRW).

Projecten voor water vasthouden, water bergen, water hergebruik en water toevoer

In Zeeland worden op verschillende plekken (proef) projecten gedaan die zoet water beschikbaarheid moeten verbeteren. Dit betreft irrigatie en sub irrigatie in de landbouw, infiltratie in kreekruigten, peil gestuurde drainage en samengestelde drainage (scheiden zout en zoet), eventueel gecombineerd met zoet water opslag in bassins. De lijst met projecten is toegevoegd bij deze voortgangsrapportage. Hieronder volgen een aantal 'voorbeeld' projecten die niet onder het NPLG zijn ingebracht.

Met betrekking tot zoet water bassins; een goede landschappelijke inpassing (met bijvoorbeeld beplanting, kruidenmengsels) kunnen een meerwaarde hebben voor de biodiversiteit en de functionele agro biodiversiteit. Momenteel wordt onderzocht of dit daadwerkelijk het geval is. De landschappelijke inpassing is ook een extra ruimtebeslag voor de landbouwer. Als de landschappelijke inpassing een meerwaarde heeft voor de biodiversiteit, kan de landbouwer mogelijk gecompenseerd worden middels gelden uit het GLB. Het is de intentie, dat als het onderzoek een positief resultaat heeft is overleg met het RVO te onderzoeken hoe dit op de GLB lijst kan. Waterbassins nemen in een rap tempo toe in Zeeland en dit kan een extra prikkel zijn voor de landbouwer om zijn of haar bassin landschappelijk in te passen, zo kan het mooie Zeeuwse landschap worden behouden.

Voor water hergebruiken voor eenzelfde toepassing (binnen een sector) of cross de sectoren (bijvoorbeeld industrie / landbouw of RWZI effluent / landbouw) worden meerdere pilots uitgevoerd.

Een voorbeeld hiervan is het project bij Coroos (conserven fabriek Kapelle) waar het effluent kan ingezet worden voor de nabijgelegen landbouw. Fondsen zijn hiervoor beschikbaar vanuit 'netten op zee'. De komende tijd zal worden benut om alles klaar te maken en over te gaan tot uitvoering. Dit project is belangrijke stap in de oplossingsrichting: het inzetten van effluent als zoetwaterbron. Een tweede voorbeeld betreft het project 'hergebruik effluent RWZI Westerschouwen-fieldlab Burghsluis'. Het maken van een goede businesscase is de volgende stap die in Q3 2024 gezet wordt.

In de Vlaams Nederlandse samenwerking is er ook voortgang en wordt er volop kennis uitgewisseld om projecten rondom zoetwaterbeschikbaarheid in de Euregio Scheldemond een boost te geven. Daarnaast zijn we betrokken bij allerlei projecten van universiteiten en hoge scholen om kennis op te doen en deze te benutten in Zeeland.

In Q1 2024 heeft GS de opdracht gegeven om aan de slag te gaan met een onderzoek zoet Grevelingen. Hiermee is ambtelijk gestart.

Voor de grensoverschrijdende projecten wordt gewerkt met Europese en landelijke subsidies. De pilotprojecten worden veelal gesubsidieerd uit landelijke subsidies, ZDZW en ook het Deltafonds.

Evaluatie en vervolg

Vele pilots zijn gestart en geven op zich veelbelovende/goede resultaten. Een aantal speerpunten voor de komende periode zijn”:

- Het verder brengen van de uitgevoerde pilots tot bredere implementatie
 - Een belangrijk aandachtspunt hierbij is de vereiste kwaliteit van water (oppervlakte water, grondwater) en de toepassing daarvan in sectoren.
 - Een zorgvuldige balans tussen de doelstellingen van de het ZDZW en de KRW is essentieel voor het verder brengen van deze pilots.
- Het verkrijgen van voldoende fondsen voor de uitvoering van de (financieel) grotere projecten
- Communicatie met alle betrokkenen en ondernemers. Mede door het opzetten van het netwerk met gemeentes willen we hierin dit een stap verder brengen.

De volgende voortgangsrapportage ZDZW zal in Q3 2025 gemaakt worden.